

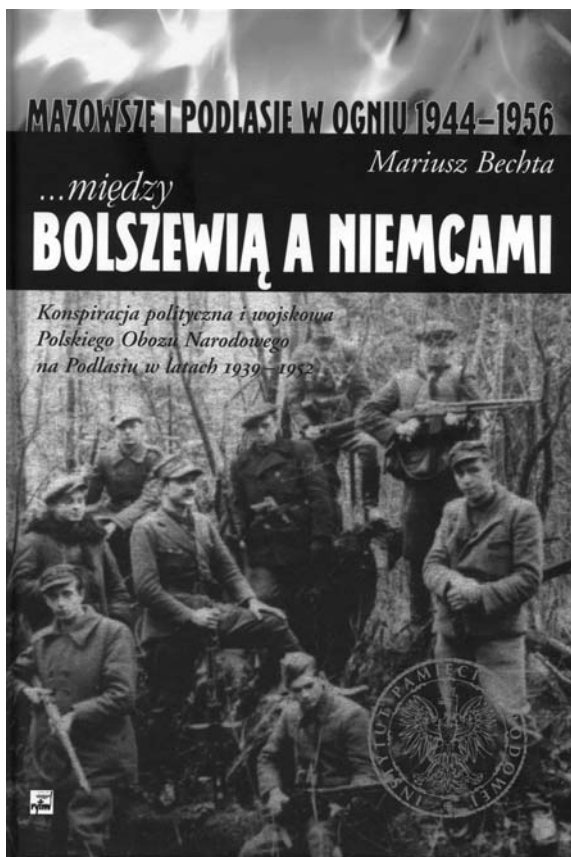
NARODOWA KONSPIRACJA NA PODLASIU 1939–1952

Mariusz Bechta, *...między Bolszewią a Niemcami. Konspiracja polityczna i wojskowa Polskiego Obozu Narodowego na Podlasiu w latach 1939–1952*, Instytut Pamięci Narodowej i Oficyna Wydawnicza RYTM, Warszawa 2008.

Z ogromnym opóźnieniem powstają prace historyczne dotyczące bardzo ważnych dla Polski wydarzeń z okresu II wojny światowej oraz okupacji: niemieckiej (1939–1945), sowieckiej (1939–1941) i następnie komunistycznej (od przełomu lat 1944/1945). Chodzi o istnienie, funkcjonowanie i działalność polskich konspiracyjnych organizacji niepodległościowych. A rzecz dotyczy przecież niebywałego fenomenu, składającego się na wyjątkowe w Europie istnienie Państwa Podziemnego, z jego niezwykle bogato rozbudowanymi agendami i strukturami.

Złożyło się na to wiele przyczyn. Do 1989 r. takie badania, pozbawione niewoli ideologicznej, w ogóle nie były możliwe. Po 1989 r. dopiero się zaczęły, ale utrudniony dostęp do wielu archiwów – a w niektórych przypadkach, jak np. archiwów służb specjalnych PRL, prawie całkowity brak dostępu – powodował, że były to jedynie próby zarysowania problemów, na ogół powierzchowne i z natury rzeczy obciążone licznymi błędami faktograficznymi.

To, co wówczas można było solidnie wykonać, polegało przede wszystkim na rzetelnym zbadaniu tych archiwów, które już były dostępne badaczom. Ponadto – na spenetrowaniu licznych, ale bardzo rozproszonych i w ogóle nieznanymi zbiorów prywatnych, a także zbieraniu relacji, wspomnień i pamiętników oraz ikonografii z epoki. Ci badacze, którzy robili to cierpliwie i konsekwentnie, a następnie skorzystali z otwarcia ogromnych archiwów Instytutu Pamięci Narodowej (przedtem pilnie strzeżonych w archiwach MSW i WSW), mogli poszerzyć swą wiedzę w taki sposób, że obecnie dysponują ogromną i głęboką wiedzą o zagadnieniach, które są przedmiotem ich fascynacji.

Trzeba przyznać, że tacy pasjonaci nie są liczni. Wymaga to bowiem wielu lat wyrzeczeń i poświęceń, badania licznych tropów oraz cierpliwej i żmudnej weryfikacji. Jednym z nich jest niewątpliwie Mariusz Bechta, autor monumentalnej pracy: *...między Bolszewią a Niemcami. Konspiracja polityczna i wojskowa Polskiego Obozu Narodowego na Podlasiu w latach 1939–1952*. Jest to autor kilku już bardzo znaczących opracowań, dotyczących tego regionu. Obecnie wydana monografia ruchu narodowego Podlasia 1939–1952 jest uwieńczeniem jego wieloletnich badań i świetnego rozpoznania tematu.

Dzieje narodowej konspiracji na Podlasiu tego okresu obejmują wszystkie nurty ruchu narodowego, bardzo rozbudowanego ideowo i organizacyjnie. O ich sile może świadczyć fakt, że owa konspiracja przetrwała – choć w szczątkowej formie – do początków lat pięćdziesiątych XX w. Podlaski Okręg Narodowego Zjednoczenia Wojskowego został rozbity – na szczelbu Komendy Okręgu – dopiero w grudniu 1950 r., jako jeden z ostatnich w kraju.

Autor bardzo przystępnie zarysował dzieje konspiracyjnego Obozu Narodowego we wszystkich jego fazach, pokazując je na tle ogólnych wydarzeń i przemian zachodzących w okupowanej Polsce. Nie unika spraw trudnych i kontrowersyjnych, przeciwnie, stara się je przystępnie i w miarę możliwości wyjaśnić, wydobywając ze zbiorowej niepamięci to wszystko, co jest godne uwagi i uważa za ważne.

Niezwykle cenną zaletą pracy są bardzo rozbudowane aneksy, zawierające podstawowe dokumenty organizacji konspiracyjnych (głównie NSZ i NZW), noty biograficzne najważniejszych uczestników wydarzeń (w tym bardzo wielu zidentyfikowanych i ujawnionych po raz pierwszy przez autora) oraz obszerna ikonografia – fotografie działaczy politycznych oraz oficerów i żołnierzy.

Jest to niewątpliwie dzieło szczególne. Miejmy nadzieję, że posłuży jako przykład rzetelnej pracy badawczej i wzór dla sumiennego opisanie narodowej konspiracji w innych regionach kraju, albowiem po dziś dzień są tu jeszcze „białe plamy”.